

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาพระปริยัติธรรมเป็นการศึกษาหลักสำหรับพระภิกษุ สามเณร หรือเป็นศาสนศึกษาที่จะดำรงพระพุทธศาสนาให้วัฒนาสถาพรสืบไป แบ่งออกเป็น 3 แผนก คือ การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา (ชำเลื่อง วุฒิจันทร์ 2526 : 106)

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เป็นการศึกษาในรูปแบบหนึ่งของการศึกษาคณะสงฆ์ ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อให้พระภิกษุ สามเณร ได้มีโอกาสศึกษาสายสามัญตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และตอนปลาย โดยเทียบกับชั้นมัธยมศึกษาสายสามัญ จัดหลักสูตรให้มีวิชาที่เหมาะสมแก่ภาวะของ พระภิกษุ สามเณร ที่จะ ได้มีโอกาสศึกษาสายสามัญ โดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย และเป็นวิชาที่จำเป็นแก่งานของพระพุทธศาสนา เป็นหลักสูตรที่ให้ การศึกษาวิชาพระปริยัติธรรมควบคู่กับวิชาสามัญ ได้แก่ ภาษาบาลี ธรรมวินัย ศาสนปฏิบัติ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ สังคมศึกษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สุขศึกษา (กมล รอดคล้าย 2532 : 26–27) อันเป็นพื้นฐานการประพฤติปฏิบัติธรรมวินัย ตามควรแก่ฐานะานุรูปและความสนใจ เป็นหลักสูตรที่ โรงเรียนสามารถจัดแผนการเรียนให้จบในตัวเองได้ หรือเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อ มุ่งส่งเสริมให้ พระภิกษุ สามเณร มีบุคลิกภาพและอาจารย์ควรแก่สมณเพศ และเปิดโอกาสให้พระภิกษุ สามเณร ค้นพบความสามารถ ความสนใจ ความถนัดเฉพาะตน และช่วยให้พระภิกษุสามเณร มีความรู้ทางคติโลก และคคิธรรม สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมปัจจุบันได้ตามควรแก่สมณวิสัย โดยไม่ขัดต่อวินัยสงฆ์ได้ (กรมวิชาการ 2524 : 1) รวมทั้งเพื่อสนองความต้องการของพระภิกษุ สามเณร เมื่อเรียนจบแต่ละชั้นย่อมได้ความรู้ เป็นเครื่องบริหารรักษาตนขณะบวชอยู่ เมื่อลาสิกขาออกไป ย่อมมีความรู้พอควรแก่อัตภาพเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าต่อสังคมฆราวาส และหากมุ่งหมายจะ เรียนรู้ให้สูงขึ้น ไปในระดับอุดมศึกษาก็ย่อมได้ (กองศาสนศึกษา 2527 : 142) โดยมีมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหากุฎราชวิทยาลัย รับพระภิกษุ สามเณร ที่เรียนจบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เข้าศึกษาระดับปริญญาตรี ในมหาวิทยาลัยทั้งสองโดยตรง (กมล รอดคล้าย 2532 : 27)

การดำเนินงานของ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีลักษณะการบริหาร

โดยมีสำนักพระพุทธศาสนาเป็นองค์กรหลักในการควบคุมส่งเสริมการศึกษาโดยตรง ส่วนการบริหาร โรงเรียนที่อยู่ในการปกครองของคณะสงฆ์ เช่น ให้เจ้าคณะจังหวัดที่มีหน้าที่เป็นผู้บริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ ในระดับจังหวัด และเจ้าคณะอำเภอที่มีหน้าที่เป็นผู้บริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ ในระดับอำเภอ โดยมีเจ้าอาวาสเป็นเจ้าสำนักเรียนของแต่ละโรงเรียน เป็นผู้บริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในแต่ละวัด

ปัจจุบันการศึกษาประเภทนี้ได้เจริญก้าวหน้าขึ้นมาโดยลำดับ มีโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษากระจายอยู่ตามจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศ ในปี พ.ศ. 2548 มีโรงเรียน 408 โรงเรียน มีครูผู้สอนจำนวน 3503 รูป/คน มีนักเรียนรวมทั้งสิ้น 48,528 รูป (ที่มา : กองพุทธศาสนศึกษาข้อมูล ณ วันที่ 8 มีนาคม 2547) โดยมีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ทำหน้าที่กำกับติดตามประเมินผล และประสานงานการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

อย่างไรก็ดี การบริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีปัญหาหลายประการ เช่น ผู้บริหาร โรงเรียนระดับต่างๆ ตั้งแต่ระดับ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โรงเรียนยังขาดความรู้ ความเข้าใจ ในการบริหารการศึกษา ผู้สอนไม่เพียงพอและขาดความรู้ความชำนาญในด้านการสอน การผลิตสื่อ การใช้สื่อ และการวัดผลประเมินผล การบริหารงานธุรการและการเงิน มีความล่าช้าในการจัดทำ การรับ การส่ง ความไม่เป็นระเบียบในการจัดเก็บรักษาและทำลายเอกสารการไม่ปฏิบัติตามระเบียบต่างๆ ของทางราชการ การจัดทำข้อมูลยังไม่เป็นระบบขาดความต่อเนื่อง งบประมาณที่ได้รับจัดสรรไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่มีปัญหาமாகก็คือปัญหาเรื่องการบริหารงานด้านบุคลากร เพราะบุคลากรเองก็ยังไม่รู้สถานะของตัวบุคลากรว่าตนขึ้นกับองค์กรใด เพราะไม่ใช่ข้าราชการหรือพนักงานองค์การของรัฐหรือสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนปรากฏว่าไม่ชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นการบรรจุ การแต่งตั้ง การสรรหา การพัฒนาบุคลากร การบำรุงรักษา การประเมินผลการปฏิบัติงานหรือการให้พ้นจากงาน ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นปัญหาใหญ่ของการบริหารงานบุคลากรทั้งสิ้น ซึ่งเป็นผลโดยตรงต่อการจัดการศึกษาให้แก่พระภิกษุสามเณรที่เป็นทายาทผู้สืบต่ออายุของพระพุทธศาสนา ถ้าหากการจัดการศึกษาที่ไม่ได้ผลผลิตที่ดีก็อาจจะเกิดความเสื่อมถอยศรัทธาและขาดความรู้ความสามารถในการดำรงอยู่ของผู้สืบศาสนทายาทที่ดีต่อไป

จากหลักการและปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะเป็นผู้ที่สนใจการบริหารงานบุคลากรของ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จึงสนใจที่จะศึกษาเรื่องนี้เพื่อให้เห็นสภาพปัญหาที่แท้จริงในการบริหารงานบุคลากรของโรงเรียน ซึ่งข้อมูลและความคิดเห็นที่ได้

อาจจะนำเสนอต่อสำนักงานพระพุทธศาสนา เพื่อปรับปรุงการดำเนินงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานบุคลากรของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 2 ตามความเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอนและเจ้าหน้าที่
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานบุคลากรของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 2 ตามความเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอนและเจ้าหน้าที่

สมมติฐานของการวิจัย

สภาพการบริหารงานบุคลากรของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 2 ตามความเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอนและเจ้าหน้าที่แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตของเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาสภาพการบริหารงานบุคลากรของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 2 ตามความเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอนและเจ้าหน้าที่ในด้านต่างๆ ต่อไปนี้ คือ

- 1.1 ด้านการวางแผนบริหารงานบุคลากร
- 1.2 ด้านการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง
- 1.3 ด้านการพัฒนาบุคลากร
- 1.4 ด้านการบำรุงรักษาบุคลากร
- 1.5 ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน
- 1.6 ด้านการให้บุคลากรพ้นจากงาน

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอนและเจ้าหน้าที่ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 2 ในปีการศึกษา 2548 จำนวน 21 โรงเรียน ประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน 42 รูป ครูผู้สอน จำนวน 149 รูป/คน และเจ้าหน้าที่ จำนวน 74 รูป/คน รวมทั้งสิ้น 265 รูป/คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอน และเจ้าหน้าที่ของ
โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 2 จำนวน 160 รูป/คน ได้มาจากการคำนวณ
ขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของ ยามาเน่ (Yamane)

3. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ สถานภาพบุคลากรประกอบด้วยผู้บริหาร ครูผู้สอนและเจ้าหน้าที่

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ สภาพการบริหารงานบุคลากรของโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษามี 6 ได้แก่

3.2.1 ด้านการวางแผนบริหารงานบุคลากร

3.2.2 ด้านการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง

3.2.3 ด้านการพัฒนาบุคลากร

3.2.4 ด้านการบำรุงรักษาบุคลากร

3.2.5 ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน

3.2.6. ด้านการให้บุคลากรพ้นจากงาน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา หมายถึง สถาบันที่จัดตั้งขึ้นในวัดหรือ
ที่ธรณีสงฆ์ หรือที่ดินของมูลนิธิการพุทธศาสนา โดยได้รับอนุญาตจากสำนักงานพระพุทธศาสนา
ด้วยความเห็นชอบของคณะสงฆ์ที่ให้การศึกษแก่ พระภิกษุ สามเณร ตามหลักสูตรของกระทรวง
ศึกษาธิการ สำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2514 รับพระภิกษุ สามเณร ที่ได้รับ
อนุญาตจากเจ้าอาวาสที่ปกครองดูแล ให้เข้าศึกษาต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 เปิดทำการ
สอนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และระดับมัธยมศึกษา
ตอนปลายชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

2. การบริหารงานบุคลากร หมายถึง การวางแผนบริหารงานบุคลากร การสรรหา
และการบรรจุแต่งตั้ง การพัฒนาบุคลากร การบำรุงรักษาบุคลากร การประเมินผลการปฏิบัติงาน
การให้บุคลากรพ้นจากงาน

1) การวางแผนบริหารงานบุคลากร หมายถึง การวางแผนกำลังคนในกระบวนการ
บริหารงานบุคลากร ซึ่งมีองค์ประกอบสองประการคือ ตำแหน่งและบุคคล ขึ้นอยู่กับการคาดคะเน
ความต้องการกำลังคนในองค์กรล่วงหน้าและกำหนดวิธีการที่จะได้มาซึ่งกำลังคน การใช้บุคลากร
ให้เหมาะสมกับงาน และการควบคุมบุคลากรที่มีอยู่ เพื่อให้องค์กรมีประ โยชน์สูงสุดจากการใช้
บุคลากรในองค์กร

2) การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้งบุคลากร หมายถึง กิจกรรมการบริหารงาน

บุคลากรในการชักจูงใจให้คนที่มีคุณภาพตามต้องการเข้ามาทำงานในองค์กรหรือกระบวนการเสาะแสวงหาบุคคลและจูงใจให้เขาเข้ามาสมัครทำงานในหน่วยงาน ซึ่งเป็นกระบวนการที่ต้องเริ่มขึ้นหลังจากที่หน่วยงานทราบแน่ชัดแล้วว่า มีความต้องการบุคลากรเข้ามาทำงานในตำแหน่งใด

3) การพัฒนาบุคลากร หมายถึง กระบวนการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ ทักษะ ความชำนาญของบุคลากร อย่างต่อเนื่องต่อไปตลอดระยะเวลา เพื่อนำไปสู่ทักษะและประสิทธิภาพในการทำงานให้สูงขึ้น สร้างสรรค์ผลงานให้สอดคล้องกับหน้าที่มีทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน และปฏิบัติงานอย่างมีคุณธรรม

4) การดำรงรักษาบุคลากร หมายถึง กระบวนการในการสร้างแรงจูงใจ เพื่อให้เกิดขวัญกำลังใจในการทำงาน เพื่อให้บุคลากรอยู่กับงานองค์กรนานที่สุด และปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่ตามศักยภาพและความสามารถของบุคลากร

5) การประเมินผลการปฏิบัติงานบุคลากร หมายถึง วิธีการที่ผู้บังคับบัญชาใช้วัดการประเมินงานของผู้ใต้บังคับบัญชาในระยะเวลาที่กำหนดไว้ โดยพิจารณาจากปริมาณและคุณภาพของงานว่าเป็นอย่างไรเพื่อนำผลมาใช้ประโยชน์

6) การให้บุคลากรพ้นจากงาน หมายถึง การพ้นสถานะการจากการทำงานอันเนื่องจากการลาออก ทูพพลภาพ และการเกษียณ แต่จะต้องมีระเบียบข้อกฎหมายรองรับในการปฏิบัติอย่างเสมอภาคและยุติธรรม

3. ผู้บริหาร หมายถึง ผู้บริหาร โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกสามัญ กลุ่ม 2 ที่ปฏิบัติงานในปีการศึกษา 2548 ซึ่งได้แก่ พระภิกษุที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าสถานศึกษา มีวุฒิทางพระปริยัติธรรมไม่ต่ำกว่าชั้นเปรียญธรรม 4 ประโยค มีพรรษาพ้น 5 ไปแล้ว ทำหน้าที่ครูใหญ่ที่โรงเรียนเปิดทำการสอน

4. ครูผู้สอน หมายถึง ครูผู้สอนที่ทำหน้าที่สอน หรือช่วยสอนหรือครูอัตราจ้างของโรงเรียนปริยัติธรรม แผนกสามัญ กลุ่ม 2 ที่ปฏิบัติงานในปีการศึกษา 2548 ซึ่งได้แก่ พระภิกษุหรือคฤหัสถ์ อายุไม่ต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์ และไม่เกิน 60 ปี ที่ได้รับใบแต่งตั้งให้เป็นผู้สอนจากสำนักงานพระพุทธศาสนา

5. เจ้าหน้าที่ หมายถึง เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติหน้าที่ของโรงเรียนปริยัติธรรม แผนกสามัญ กลุ่ม 2 ที่ปฏิบัติงานในปีการศึกษา 2548 ที่สนับสนุนการเรียนการสอนในโรงเรียนปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เช่น เจ้าหน้าที่ธุรการ เจ้าหน้าที่ทะเบียนและวัดผล

6. โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 2 หมายถึง โรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นโดยคณะสงฆ์ที่อยู่ในเขตพื้นที่ของภาคได้ตามการแบ่งของกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนก

สามัญศึกษา ซึ่งมีอยู่ 10 จังหวัด คือ จังหวัดชุมพร จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดนครศรีธรรมราช
จังหวัดระนอง จังหวัดสตูล จังหวัดสงขลา จังหวัดกระบี่ จังหวัดตรัง จังหวัดปัตตานี และจังหวัด
ยะลา มีอยู่ 21 โรงเรียน

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ได้ข้อความรู้เกี่ยวกับสภาพการบริหารงานบุคลากรของโรงเรียนปรีดิธรรม แผนก
สามัญศึกษา กลุ่มที่ 2 ตามความเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอนและเจ้าหน้าที่
2. ได้ข้อมูลสารสนเทศไปใช้เพื่อปรับปรุงการบริหารงานบุคลากรของโรงเรียนปรีดิ
ธรรม แผนกสามัญศึกษา ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
3. ได้ข้อมูลสารสนเทศสำหรับนำไปประกอบการพิจารณาให้การสนับสนุน ส่งเสริม
การบริหารงานบุคลากรของโรงเรียนปรีดิธรรม แผนกสามัญศึกษา